

Karkkilan kaupunki

Kasvatus- ja opetuslautakunta
Sivistys ja hyvinvointi –toimiala
Opetuksen palvelualue
PL 50
03600 KARKKILA

LAUSUNTO
10.6.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Lausuntopyyntö 30.4.2020 VN/1985/2020-OKM-1

Luonnos hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Suomen kunnilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Oppivelvollisuuden laajentaminen ja siihen liittyvät rakenteelliset ratkaisut ovat hallituksen keskeisin koulutuspoliittinen tavoite.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi näihin uusiin annettaviin lakeihin useita muita sivistystoimen keskeisiä lakeja. Hallituksen esitys liittyy hallitusohjelmaan oppivelvollisuuden korottamisesta 18 ikävuoteen, ohjauksen vahvistamisesta, toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta sekä toisen asteen valmistavien koulutusten ja nivelvaiheen ohjauksen kehittamisestä. Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen.

Perusopetuksen päättävälle esitetään säädettäväksi hakeutumisvelvollisuus. Perusopetuksen järjestäjällä olisi velvollisuus ohjata ja valvoa hakeutumista. Tämän seuranta voi osoittautua ongelmalliseksi. Myöskään opintoihin hakeutumattomuudesta kotien sanktioiminen ei ole kannustavaa koulutuspolitiikkaa. Nykyisellään n. 10-15% perusopetuksen päättötodistuksen saaneilla ei ole riittäviä valmiuksia selviytyä 2. asteen opinnoista. Tälle ryhmälle velvoittavat opinnot eivät takaa toivottua lopputulosta. Perusopetuslakiin ehdotettu tehostettu opinto-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen on tarpeen, mutta se kohdentuminen on kuitenkin liian myöhäistä. Tehostetun tuen aika on Karkkilan kaupungin mielestä varhaisemmassa vaiheessa, perusopetuksen alaluokilla. Yläkouluikässä alkavaa syrjäytymisen kierrettä on vaikea pysäyttää.

Oppivelvollisuuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuden laajentamista koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen asti, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Tällöin laajenee myös velvollisuus

antaa maksutonta opetusta (HE 309/1993 vp). Välttämättömien opetusvälineiden, kuten oppikirjojen on oltava ilmaisia ja maksuttomuus kattaa myös tarpeelliset koulukuljetukset ja riittävän ravinnon. Oppivelvollisuuden laajentaminen tuo automaattisesti opiskelijalle oikeuden perustuslain mukaiseen maksuttomaan opetukseen (Perustuslakivaliokunta PeVM 25/1994 vp). Tämä lisäisi merkittävästi kunnan opetukseen käytettäviä resursseja, jota tulisi rahoittaa jo ennestään niukoista perusopetuksen resursseista.

Karkkilan kaupungissa järjestetään vain lukiokoulutusta. Lakiesitys tulisi merkitsemään myös sitä, että kaupungille syntyisi tosiasiallinen vastuu järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Tällaiseen mekanismiin Karkkilassa ei ole edellytyksiä.

Toimeenpanon aikataulu ja kuntien talousarviovalmistelu

Oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021. Aikataulu ei ole muuttuneessa pandemiatilanteessa realistinen, kun kuntien taloudet ovat heikentyneet merkittävästi. Vuoden 2021 talousarvion laadinta on jo meneillään, eikä ole mitään todellisia tietoja siitä, kuinka suuria lisäresursointia lakimuutos vaatii. Vähintään vuoden tai kahden siirtymäaika on välttämätön. Valtion laskelmat kustannusten korvauksista eivät ole monen asiantuntijatahon mukaan riittävät. Hallituksen esittämä määräraha ei riitä oppimateriaalikustannusten kattamiseen. Materiaalien kierrätys lukiokoulutuksessa ei ole realistinen vaihtoehto, koska kierrätyksen aikajänteeksi muodostuu ensimmäisenä vuonna opiskeltujen opintojaksojen materiaalien osalta 3-4 vuotta lukiokoulutuksen rakenteen vuoksi.

Lukiokäyttöön soveltuvan tietokoneen hankintahinta ei ole realistinen. Tarvitaan riittävän tehokkaat koneet, joilla selvittää tarvittavista ohjelmista. Lisäksi esitetty resurssi verkon kuluihin, laitteiston huolto- ja ylläpitokuluihin, ohjelmistojen hankintaan sekä ylioppilastutkinnossa tarvittavien lisälaitteiden (mm. kuulokkeet ja abittikokeissa tarvittavat muistitikut) hankinnasta ei ole riittävä.

Opetussuunnitelman haasteet

Lukion opetussuunnitelma edellyttää korkeakoulu-, kansainvälisyys- ja työelämäyhteistyötä. Karkkilan kaupunki Uudenmaan luoteisreunalla on kustannusten suhteen aivan eriarvoisessa asemassa muiden pääkaupunkiseudun kuntien tai isojen maakuntakeskuskuntien kanssa. Nykyisellään tämä toiminta on opiskelijoiden omakustanteista toimintaa kunnan tarjotessa täydentävää rahoitusta. Vastaisuudessa kunnan mahdollisuudet tarjota sama rahoitus lisääntyneiden oppimateriaalikustannusten rinnalla ovat heikot. Opintoretkiin suunniteltu 200 € opiskelijaa kohti ei riitä opiskelupaikan ja lähimmän keskuksen välillä. Kansainväliseen liikkuvuuteen määräraha ei riitä edes kertaluonteisesti ja lukio joutuisi lopettamaan ulkomaille suuntautuvan leirikoulutoiminnan. Hallitus on myöntänyt avustuksia koulutuksellisen tasa-arvon toteutumiseen, mutta tämä esityksen mukaan tosiasiallisten toimintaedellytysten kaventuessa kyseessä on koulutuksellista tasa-arvoa heikentävä uudistus.

Esityksen perusteluissa todetaan, että ylioppilastutkinnon viisi koetta tulisivat maksuttomiksi. Tässä on ristiriita nykyisen kehityssuunnan kanssa, kun jako pakollisiin ja ylimääräisiin kokeisiin on juuri poistumassa. Kysymys myös uusintakokeiden maksuttomuudesta on avoin.

Nuorisolain muutosehdotus

Esityksen mukaan tietojen luovuttamisesta etsivälle nuorisotyölle (11 §) ehdotetaan muutettavaksi siten, että ei enää säädettäisi voimassa olevan säännöksen mukaisesti opetuksen järjestäjän velvollisuudesta luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Esityksen mukaan jatkossa oppivelvollisuuslain 11 §:ssä säädettäisiin, että perusopetuksen järjestäjän tehtävänä olisi ohjata ja valvoa, että sen oppilaana oleva oppivelvollinen hakeutuu perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Pääsääntöisesti perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyisi, kun oppivelvollinen on aloittanut opiskelun toisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa. Tämän esityksen mukaan etsivä nuorisotyöllä ei ole edellytyksiä toimia enne kuin toisen asteen opintojen päättyessä/ keskeytyessä. Tämä heikentää nuorille tarjottavan tuen oikea-aikaisuutta ja tavoitettavuutta.

Karkkilan kaupunki toteaa lopuksi lausunnossaan, että hallituksen keskeisin koulutuspoliittinen tavoite oppivelvollisuuden laajentaminen ja siihen liittyvät rakenteelliset ratkaisut ovat pitemmän aikavälin osalta tärkeitä uudistuksia, mutta näin mittavien uudistusten toteuttaminen vaatii pidemmän suunnitteluaajan ja peruskouluikäisten nuorten opiskelumotivaation pitkäjänteisen kehittämisen riittävän aikaisessa vaiheessa tarjotulla vahvalla opiskelun tuella. Esityksen tavoitteena nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen on tärkeä. Kun toiselle asteelle siirtyminen on 85 % opiskelijoista on motivoivaa, luonnollista ja tavoitehakuista, samaa ei voi odottaa 10-15 %:lle opiskelijoista, jos se määrätään velvoittavaksi. Tämän resurssin käyttäminen varhaisessa vaiheessa, kun havaitaan ongelmia oppimisessa, olisi lopputuloksen kannalta tehokkaampaa resurssien käyttöä.

Arto Jormalainen
sivistysjohtaja
Kasvatus- ja opetuslautakunta
Sivistys ja hyvinvointi -toimiala